

UDK:655.55:340.137:657.448:348.121:334.732.6:368.032.1:368.028:341.623(4-672EEZ): (497.11)

Mr Slobodan N. Ilijić¹

PRIKAZ PUBLIKACIJA

USKLAĐIVANJE POSLOVNOG PRAVA SRBIJE SA PRAVOM EVROPSKE UNIJE (2016) I USKLAĐIVANJE POSLOVNOG PRAVA SRBIJE SA PRAVOM EVROPSKE UNIJE (2017)

Urednik: Prof. dr Vuk Radović

Izdavač: Centar za izdavaštvo i informisanje Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Obim: 950 strana

Predmet ovog prikaza su dva zbornika u izdanju Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Autori studija, eseja i članaka u svakom od ova dva zbornika nastavnici su i saradnici tog fakulteta. Urednički posao u oba zbornika bio je poveren prof. dr Vuku Radoviću. Poštujući vremenski redosled, najpre su prikazane neke od studija, eseja i članaka iz zbornika za 2016. godinu, a zatim iz zbornika za 2017. godinu. Prikazane su studije, eseji ili članci u kojima su obrađivane teme iz prava osiguranja, ali i neke od aktuelnih tema blisko povezanih s pravom osiguranja.

1. Iz Zbornika studija, eseja i članaka za 2016. godinu

1.1. Za svako akcionarsko društvo, pa i za akcionarsko društvo za osiguranje i reosiguranje, za svako društvo za posredovanje u osiguranju i društvo za zastupanje u osiguranju u Srbiji aktuelno je pitanje kakva su prava i obaveze manjinskih ili nesaglasnih akcionara. O tom kompleksu prava i obaveza ponuđeni su odgovori u čelnom eseju iz pera **prof. dr Mirka Vasiljevića** pod naslovom **Privreda i pravni režim nekih prava manjinskih akcionara (jedinstvo interesa ili jedinstvo suprotnosti)**. Polazište eseja obuhvatilo je pojam manjinskih akcionara po kapitalu iz nekoliko aspekata. Istaknuto je da su manjinski akcionari po kapitalu akcionari koji prigovaraju odluci izglasanoj većinom glasova na skupštini. Zatim je precizirano da su manjinski akcionari ona manjina među akcionarima tog društva koja zamera većini akcionara po kapitalu da zloupotrebljavaju većinsku poziciju u društvu kako bi nametnuli lične interese na štetu interesa društva. Autor skreće pažnju da iz tako definisanih manjinskih akcionara nastaju ili razvijaju se sukobi

¹ Autor je član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije, i-mejl slobodanilijic@yahoo.com

interesa. Nadalje, ukazano je na to da se pitanja prava manjinskih akcionara često postavljaju kada se pojedini akcionari ne slažu s načinom na koji se došlo do odluke na sednici skupštine, s tim što nisu učestvovali u radu skupštine, odnosno nisu bili prisutni na sednici skupštine. Manjinski akcionari se ponekad regrutuju iz kruga onih akcionara što su glasali protiv odluke donete većinom glasova na sednici skupštine. Najzad, u pojam manjinskih akcionara mogu se svrstati oni akcionari koji su bili uzdržani pri glasanju kad je doneta skupštinska odluka. U celini uzev, autor manjinske akcionare identifikuje kao neorganizovanu, heterogenu i neuhvatljivu grupu akcionara u sklopu velikog broja akcionara tog društva. Pošto manjinski akcionari postanu nezadovoljni u meri da žele izaći iz društva, težište izlaganja u eseju pomeren je na teren razmatranja nekih prava manjinskih akcionara pri izlasku iz društva. U tom pravcu najpre su konstatovani pravni osnovi iz važećeg zakona o privrednim društvima, koji regulišu izlazak manjinskih akcionara iz društva. Budući da je zakonodavac u Srbiji za izlazak iz društva predvideo obavezan otkup akcija, puna pažnja poklonjena je zakonskom postupku po kome se cena akcija utvrđuje po najvišoj vrednosti tih akcija. Pri tome, navedeno je da se najviša vrednost akcija u toj situaciji utvrđuje putem obračuna činilaca u trouglu koji čine zakonom propisani činioци – knjigovodstvena, tržišna i procenjena vrednost akcija tog društva. Uz navedene činioce, pri utvrđivanju cene akcija autor je u analizu uključio i druge aspekte koji mogu uticati na obaveze društva, kao što su tržišna manipulacija vrednošću akcija, prelazak javnog u nejavno društvo i dr. Takođe je ukazano na izvesne zakonske nejasnoće prilikom uređivanja i drugih prava manjinskih akcionara, kao što je pravo na zahtev za sazivanje sednice skupštine društva, pravo na predlaganje dopune dnevnog reda, pravo na sazivanje sednice skupštine klase akcija, pravo na sudsku zaštitu. U zaključku je istaknuto da zakonsko rešenje po kome obavezan otkup akcija za izlazak manjinskih akcionara iz društva ne afirmiše interes društva, kao pravnog subjekta, već vodi suprotstavljanju interesa akcionarske većine i akcionarske manjine. Ukratko, u eseju su kritički ocenjena važeća zakonska rešenja za obavezan otkup akcija kad manjinski akcionar odluči da izađe iz društva u kome je bio do tada.

1.2. Međunarodne multilateralne konvencije u svim vrstama saobraćaja predvidele su izvestan nivo zaštite putnika od poremećaja u prevozu. Međutim, u EU pojavio se veći broj poremećaja u prevozu putnika. Usled učestalosti tog poremećaja, EU je posebnim propisom za svaku od grana saobraćaja uvela veću zaštitu putnika u prevozu od one propisane međunarodnim multilateralnim konvencijama. Studiju na tu temu pripremio je **prof. dr Nebojša Jovanović** pod naslovom **Pojačana zaštita putnika od poremećaja u prevozu u Evropskoj uniji**. U obradi teme autor studije je kao poremećaje u prevozu putnika naveo uskraćivanje prijema putnika u prevozno sredstvo, otkazivanje ugovorenog prevoza, zakašnjenje prevoznog sredstva u polasku i odlasku, kao i prekid putovanja. Dalje u izlaganju ukazano je na razloge koji su uslovili potrebu za pojačanom pravnom zaštitom putnika (prvi odeljak), posle čega su precizirani izvori prava EU, tačnije uredbe o zaštiti putnika od poremećaja u prevozu za pojedine grane saobraćaja (drugi odeljak), kao i bliže pravno objašnjenje svakog

od napred navedenih poremećaja u prevozu (treći odeljak). Posebno su analizirani osnovi odgovornosti u kojima se odvija propisana pojačana zaštita putnika od poremećaja u prevozu (četvrti odeljak). Odgovarajuća pažnja u studiji je poklonjena propisima EU ne samo sa stanovišta pojačane zaštite prava putnika već i sa stanovišta kako je u tim propisima regulisan način ograničenja pojačanih prava putnika usled poremećaja u prevozu. U pogledu navedenih ograničenja, ukazano je na teritorijalna ograničenja, zatim na ograničenja što se primenjuju na lica, ona prema vrsti saobraćaja, kao i ograničenja u odnosu na različita prevozna sredstva (peti odeljak). U narednom odeljku autor je bliže objasnio posebna ili pojačana prava putnika kad dođe do poremećaja u prevozu. Otuda, može se uzeti da je ovaj odeljak centralni deo celokupne studije. U red pojačanih prava putnika pri poremećaju prevoza u EU studija je uvrstila: izdavanje putne karte; ravnopravnost u odnosu na prevoznika; dve vrste prava putnika da im prevoznik objasni razloge poremećaja; slučajeve poremećaja u prevozu u kojima putnik ima pravo na odustajanje od putovanja i povrat prevoznine; slučajeve poremećaja u prevozu u kojima putnik ima pravo na nastavak putovanja i zbrinjavanje; prava putnika i obaveze prevoznika u slučaju preusmeravanja, to jest radnje kojima prevoznik prilikom poremećaja prevoza omogućava putniku da doputuje do odredišta drugim prevozom od onog koji je ugovorio s prevoznikom; prava putnika na paušalnu naknadu u vazdušnom, železničkom, vodnom i autobuskom saobraćaju. Što se tiče prava putnika na paušalnu naknadu, autor studije precizirao je iznose pojedinih naknada u različitim granama saobraćaja i ukazao na kriterijume po kojima se te naknade formiraju. Najzad, centralni odeljak ove studije završen je razmatranjem prava putnika po ugovorenim uslovima prevoza ili opštim uslovima poslovanja prevoznika (šesti odeljak). U propisima EU o posebnim ili pojačanim pravima putnika usled poremećaja u prevozu predviđeno je da države članice EU odrede organ za rešavanje prigovora putnika i rokove u kojima se imaju rešiti prigovori putnika. U zaključku studije istaknuto je da je u pogledu zaštite putnika od poremećaja u prevozu srpsko pravo usklađeno s pravom EU u vazdušnom i vodnom saobraćaju, a da nije usklađeno u kopnenom i železničkom saobraćaju. Po oceni autora, razloge tog stanja u srpskom pravu treba tražiti u ekonomskim prilikama.

1.3. Prof. dr Vuk Radović obradio je za zbornik temu pod naslovom **Evropska zadruga – na pola puta između Evropske kompanije i tradicionalne zadruge**. U prvom redu razmatrane su odredbe Uredbe EU o Evropskoj zadrugi, zatim odnos te zadruge s evropskom kompanijom kao društvom kapitala, te je najzad prikazana primena te uredbe u članicama EU s osvrtom na ovlašćenja predviđena za tog nacionalnog zakonodavca u materiji zadrugarstva. Ukazano je na to da Uredba ne obavezuje države članice da izmene svoje važeće zadružno pravo, već samo da Evropsku zadrugu ponude kao moguću formu, kao vid razvoja zadrugarstva van nacionalnih okvira. Zaključeno je da se od navedene uredbe očekivalo da odbrani zadrugu i njen pravni identitet, ali su ta očekivanja izneverena, jer je navedena uredba evropsku zadrugu približila akcionarskim društvima kapitala. Pre donošenja navedene uredbe zadrugarstvo je doživelo razvojni uzlazni trend u

EU, a slična pojava javlja se u Srbiji XXI veka. Kako je kod nas aktuelno osnivanje zemljoradničkih zadruga, kao i potreba osiguranja u poljoprivredi, zaposlenima na poslovima osiguranja u poljoprivredi bilo bi od koristi da se upoznaju s organizacionom formom društva u savremenom evropskom zadrugarstvu.

1.4. Prof. dr Tatjana Jevremović Petrović u članku pod naslovom **Evropsko akcionarsko društvo i grupe** razmatrala je evropsko akcionarsko društvo u kontekstu grupe društava. Razume se, u članku se ne pominje evropsko akcionarsko društvo iz delatnosti osiguranja, ni grupa društava u čijem sastavu ima osiguravajućih društava. Međutim, u prekogranično poslovanje evropskog akcionarskog društva u kontekstu grupe društava spada poslovanje tih društava u Srbiji. To je dovoljan razlog za zaposlenog u domaćem osiguranju da se upozna sa stanjem prekogranične konkurencije i njenom uticaju na srpsko tržište osiguranja.

1.5. U članku prof. dr Aleksandre Jovanović, čiji je naslov **Reputacija, regulacija, inovativne tehnologije i primenljivost tradicionalnog modela reputacije**, razmatrani su rizici uopšte, ali je težište izlaganja bilo na reputacionom riziku. Pošto je ukazala na složenost pojma reputacionog rizika, autorka je taj pojam izložila na sledeći način: reputacioni rizik je pretnja dobrom imenu i dobroj poziciji preduzeća, što može biti posledica internih faktora poput delovanja samog preduzeća, prakse korporativnog upravljanja u preduzeću, očekivanja da se preduzeće socijalno odgovorno ponaša, delovanja zaposlenih, ali i eksternih faktora, delovanja drugih koji indirektno ili direktno imaju veze s preduzećem (dobavljači, kupci). Uz definisanje pojma, autorka članka istakla je da reputacioni rizik lako može pogoditi preduzeće, naročito u globalizovanoj ekonomiji. Posebna pažnja u članku poklonjena je razmatranju reputacionog rizika u praksi revizorskih, posredničkih i advokatskih firmi, rejting agencija i dr. Za većinu tih firmi zakonodavac u Srbiji je još pre više godina uveo obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, pa se ovaj članak preporučuje onim zaposlenim u delatnosti osiguranja koji su angažovani na ugovaranju i primeni obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti revizora, advokata i posrednika u osiguranju i reosiguranju.

1.6. Prof. dr Nataša Petrović Tomić obradila je aktuelnu temu iz teorije prava osiguranja pod naslovom **Ključni nedostaci predloženog regulatornog okvira osiguranja u pogledu nepravičnih klauzula**. U prvom delu eseja definisane su nepravične ugovorne klauzule pozivanjem na dve direktive EU iz oblasti potrošačkog prava (Direktiva 93/13 i Direktiva 2008/83). Prema toj definiciji, nepravična ugovorna klauzula ima za cilj ili posledicu stvaranje, na štetu potrošača, značajne neravnoteže između prava i obaveza ugovornih strana. Naročito je podvučeno da su nepravične ugovorne klauzule rezultat ekonomske snage jedne ugovorne strane u odnosu na drugu, odnosno da su rezultat boljeg poznavanja materije, veće specijalizacije jedne u odnosu na drugu ugovornu stranu. Ukazano je da nepravične ugovorne klauzule proizlaze iz činjenice da ugovor sastavlja profesionalac, jača ugovorna strana, tako da se ove klauzule odnose na sve ugovore profesionalaca i potrošača, bez obzira na njihovu prirodu i predmet. Uprkos postojanju posebnih pravila za pojedine ugovore (npr. ugovor o

osiguranju, ugovor o kreditu i dr.), navedeno je da nepravične ugovorne klauzule ne isključuju primenu opštih pravila zaštite potrošača. Posle definisanja pojma nepravičnih ugovornih klauzula i nekih komponenata pojma, težište izlaganja usmereno je ka praktičnim aspektima te klauzule. U tom pogledu naglašeno je da nepravične ugovorne klauzule nisu rezervisane samo za fazu zaključenja ugovora, već se mogu pronaći kod model-ugovora, zatim u tipskim ugovorima, a javljaju se pogotovo u pisanoj formi ugovora. Na nepravične ugovorne klauzule može se naići u aneksima osnovnog ugovora, u fakturama, dalje mogu da se nađu među odredbama o plaćanju cene, o podeli rizika, o uslovima izvršenja i sl. Taj deo izlaganja o nepravičnim ugovornim klauzulama zaokružen je konstatacijom da se te klauzule ne odnose na ugovor u celini. **1.6.1.** U teorijskom osvrtu na nepravične ugovorne klauzule prikazana su mišljenja tri francuska pisca iz materije prava osiguranja. Jedan je smatrao da je zaštita potrošača nepotrebna u oblasti ugovora o osiguranju, dok je drugi ukazivao na to da su nepravične ugovorne klauzule suzbijane kontinuirano putem imperativnih odredaba u zakonskim ili u podzakonskim opštim aktima iz materije osiguranja. Najzad, treći je mišljenja da se propisi o potrošačima dopunski (supsidijerno) primenjuju na ugovor o osiguranju. Autorka eseja ocenila je da su navedena mišljenja francuskih pisaca o nepravičnim ugovornim klauzulama radikalna. **1.6.2.** Dalje u izlaganju konstatovano je da su nepravične ugovorne klauzule predviđene u propisima o zaštiti potrošača, a da zakonodavstvo o osiguranju uglavnom ne isključuje primenu normi potrošačkog prava o nepravičnim ugovornim klauzulama. Otuda, naglašeno je da je zaštita osiguranika od nepravičnih ugovornih klauzula potrebna: (1) usled složenosti ugovora o osiguranju; (2) zbog toga što predmet osiguranja treba da obezbedi sigurnost privatnog života; (3) zbog činjenice da osiguravač zaključuje ugovor o osiguranju kao „proizvod široke potrošnje“; (4) zbog prisustva nepravičnih ugovornih klauzula u ugovorima o osiguranju. Posebno je u eseju naglašeno da nepravične ugovorne klauzule treba utvrđivati primenom ugovora o osiguranju, odnosno upoređivanjem prednosti i nedostataka tog ugovora. Međutim, autorka je ocenila da kod ugovora o osiguranju, gde su obe strane profesionalci u osiguranju, nema mesta utvrđivanju nepravičnih ugovornih klauzula. Izlaganje prvog dela eseja zaokruženo je postavljanjem pitanja koje glasi: da li svaka od klauzula ugovora o osiguranju može da stekne „status“ nepravične ugovorne klauzule? **1.6.3.** Drugi deo eseja započeo je naslovom – Analiza Nacrta građanskog zakonika – s tim što je polazna konstatacija bila da je Nacrt građanskog zakonika (dalje u tekstu: Nacrt) upravo inspirisan Principima evropskog ugovornog prava osiguranja (skraćeno: Principi). Tumačeći odredbe Principa u odnosu na odredbe Nacrta, autorka je ocenila da je korisnik potrošačke zaštite svaki ugovarač osiguranja, osiguranik i korisnik usluge osiguranja, bez obzira na to da li je potrošač ili profesionalac. Ona je precizirala da su Principi usvojili objektivan pristup nepravičnim ugovornim klauzulama, jer su upućivali na predmet tih klauzula, a ne na ugovornu stranu. Istaknuto je da je do objavljivanja Principa dominirao subjektivan pristup prema nepravičnim ili nepoštenim ugovornim klauzulama. Nacrt je definisao nepravične ugovorne klauzule, prvo, kao klauzule o kojima se nije posebno pregovaralo, i

drugo, kao klauzule koje stvaraju nejednakost u pravima i obavezama, i to na štetu ugovarača osiguranja, osiguranika i korisnika osiguranja. U narednih pet odeljaka drugog dela eseja detaljnije su analizirane nepravične ugovorne klauzule. **1.6.4.** Za prvi od pet odeljaka može se istaći da su odredbe Nacrta, o kojim se nije pojedinačno pregovaralo, zasnovane na odredbama Principa, Direktive 93/13 i Zakonu o zaštiti potrošača Republike Srbije. Izlaganje u ovom odeljku zaokruženo je sledećim pitanjem: da li u Nacrtu ima neslaganja između, s jedne strane, odredaba o nepravičnim ugovornim klauzulama u ugovoru o osiguranju i, s druge strane, odredbama Zakona o potrošačima? **1.6.5.** Predmet pažnje autorke u narednom odeljku bio je izraz – neravnoteža – korišćen u odredbama Nacrta. Najpre, ukazano je na to da je neravnoteža značajna kada postoji očigledna nesrazmera između prava i obaveza ugovornih strana, ali i da odsustvo ravnoteže još ne znači značajnu neravnotežu. Takođe, istaknuto je da u ovoj analizi izraz „nejednakost“ nije isto što i „neravnoteža“, odnosno da je jednakost ugovornih prava i obaveza predek značajne neravnoteže. **1.6.6.** Tema sledećeg odeljka bili su kriterijumi za procenu nepravičnih ugovornih klauzula. Tim povodom naglašeno je da osnovni kriterijum procene nepravičnih ugovornih klauzula ne treba tražiti samo prilikom zaključenja ugovora, već i u tumačenju uslova osiguranja, odnosno prilikom tumačenja opštih ili posebnih uslova osiguranja. Konstatovano je u eseju da se procena nepravičnih ugovornih klauzula vrši u odnosu na načelo savesnosti i poštenja. **1.6.7.** Pravne posledice utvrđivanja nepravičnih ugovornih klauzula bile su predmet posebnog odeljka. U tom odeljku precizirano je da je Nacrt predvideo da nepravične ugovorne klauzule ne obavezuju ugovarača osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja, a da ostale odredbe ugovora, koje nisu označene kao nepravične, mogu ostati na snazi. Drugim rečima, praktična posledica kod ove misaone operacije bila bi da se samo nepravična ugovorna klauzula zameni u ugovoru. Tu zamenu sproveo bi sud i to kao rezultat primene principa zaštite razumnih očekivanja, objašnjeno je u eseju, uz napomenu da je izraz *princip zaštite razumnih očekivanja* preuzet u Nacrt iz anglosaksonskog prava. Autorka je posebno ukazala na to da će primena principa zaštite razumnih očekivanja izazvati polemiku pred domaćim pravosuđem i u našem pravu osiguranja. Ako pak ugovor o osiguranju ne može da opstane bez nepravične ugovorne klauzule, odnosno sporne odredbe, autorka je mišljenja da će ugovor postati ništav. **1.6.8.** Poslednji odeljak u drugom delu eseja poneo je naslov Izuzeci od primene. U okviru tog odeljka postavljeno je pitanje: u kojim se odredbama ugovora o osiguranju mogu nalaziti izuzeci od primene nepravične ugovorne klauzule? U odgovoru su navedene sledeće odredbe ugovora o osiguranju: odredbe o sumi osiguranja, o premiji, o opisu osiguravajućeg pokrića, a sve to pod uslovom da su izložene jednostavno i razumljivo. U vezi s navedenim odgovorom, izložen je kritički osvrt na formulaciju iz Nacrta, koja je glasila „bitan opis odobrenog pokrića“. **1.6.9.** U zaključku eseja član 1399 Nacrta okarakterisan je kao rezultat „copy-paste“ pristupa nepravičnim ugovornim klauzulama od strane redaktora tog člana Nacrta, posle čega je autorka opisala put na kome treba tražiti njegovu novu formulaciju.

1.7. U Srbiji postoji interes pravničke javnosti u osiguranju da prati uporednopravna rešenja i pravna shvatanja u domenu opšteg dela ugovora o zastupanju, jer mogu biti od značaja za kodifikaciju ugovora o zastupanju u osiguranju. Prilog tom interesu pravničke javnosti u osiguranju Srbije stigao je iz pera **doc. dr Mirjane Radović** pod naslovom **Pravo trgovinskog zastupnika na posebnu naknadu zbog prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju (tzv. naknada za klijentelu)**. Pošto je u studiji izložen pojam naknade za klijentelu, istaknuta je razlika između pojma trgovinske provizije i pojma naknade za klijentelu, posle čega su bliže osvetljena različita pravna shvatanja naknade za klijentelu o kojima se raspravljalo tokom izrade Direktive 86/653/EEZ iz 1986. godine, kao i alternativna rešenja u odredbama te direktive. U skladu s alternativnim rešenjima iz navedene direktive izloženi su uslovi za sticanje prava na naknadu za klijentelu, zatim su objašnjena isključenja, odnosno gubitak prava kod naknade za klijentelu, te je najzad razmotren način na koji se utvrđuje visina naknade za klijentelu. Potreba da se u srpskom pravu uredi naknada za klijentelu ispitivana je u studiji u odnosu na odredbe Prednacrtu građanskog zakonika RS (tekst od 15. 5. 2015). U zaključku studije konstatovano je da su rešenja u Prednacrtu bliža nemačkom nego francuskom pravnom shvatanju posebne naknade za klijentelu, uz jedan izuzetak. Autorka studije preporučila je domaćem zakonodavcu da prati rad na izmenama navedene direktive iz 1986. godine, koje su u toku, radi utvrđenja konačnog teksta ugovora o zastupništvu u kodifikaciji građanskog prava. U ovoj studiji težište izlaganja bilo je samo na jednom pravnom institutu u okviru opšteg dela ugovora o zastupništvu, ali je uz taj institut jasno osvetljena i celina tog ugovora. Otuda, celokupan pristup ugovoru o trgovinskom zastupništvu u ovoj studiji zaslužuje pažnju redaktora iz materije osiguranja u domaćem zakonodavstvu i zaposlenih u osiguranju.

1.8. Zakon o stanovanju i održavanju stambenih zgrada stupio je na snagu 31. decembra 2016. godine i njime je uvedeno obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti upravnika stambene zajednice, a u službenom obrazloženju predloga tog zakona preporučeno je zaključivanje dobrovoljnog osiguranja od odgovornosti zgrade, stana i zajedničkih delova zgrade. U studiji **doc. dr Nenada Tešića** pod naslovom **Nekoliko glosa uz Predlog zakona o stanovanju i održavanju stambenih zgrada** osvetljeni su brojni pravni aspekti stambenog prava za zgrade s kolektivnim stanovanjem ili prava kolektivnog stanovanja. Na početku je navedeno da je autor ove studije uzeo učešće u izradi Nacrta tog zakona, ali da nije učestvovao u završnoj izradi odredaba zakona. U prvom odeljku izloženi su građanskopravni razlozi za realizaciju inicijative da se donese navedeni zakon. U drugom odeljku razmatrano je pitanje optimalnog naziva zakona. Treći odeljak tretirao je odredbe Nacrta ovog zakona koje se odnose na odlučivanje u zgradama sa više vlasnika i na odredbe o upravljanju zajedničkim delova zgrade. U četvrtom odeljku autor je ukazao na odredbe Nacrta ovog zakona koje predstavljaju elemente elektronskog upravljanja zgradom s više vlasnika. Autor se zalagao za uvođenje elektronske oglasne table, na kojoj bi bilo zakazivanje sednice vlasnika delova zgrade i na kojoj bi bile

objavljivane odluke donete na toj sednici. U petom odeljku obrađivana je tema Troškovi održavanja zgrada – s tim što je ovo bio centar interesovanja autora. Predmet analize su problemi tekućeg i investicionog održavanja zgrade, kao i mogućnosti da se prikupe sredstva u kasu za njeno investiciono održavanje. Posle analize navedenih problema, autor je zauzeo sledeće stavove. Autor se ne slaže sa zakonskim kriterijumom po kome se važne odluke o raspolaganju zajedničkim delovima zgrade donose uz saglasnost vlasnika stanova i drugih posebnih delova zgrade, kojim pripada više od polovine ukupne površine stanova i drugih posebnih delova zgrade. Ovo stoga što je te zakonske kriterijume Ustavni sud oglasio neustavnim. Autor se ne slaže s aktuelnim pravilom po kome se te odluke mogu doneti prostom većinom od ukupnog broja članova skupštine zgrade. Ovo stoga što je to pravilo „još neustavnije“ od prethodnog iz ugla mirnog uživanja imovine. Autor predlaže da ključni kriterijum za takvo odlučivanje bude vrednost pojedinačne nepokretnosti u odnosu na ukupnu vrednost svih posebnih delova u zgradi, pri čemu kao relevantnu za utvrđivanje ove vrednosti treba uzeti osnovicu za obračun poreza iskazanu u rešenju o porezu na imovinu. Šesti odeljak je za temu opet uzeo troškove, ali se sada radilo o troškovima osiguranja. Autor studije je ukazao na to da u zgradama za kolektivno stanovanje sa više vlasnika treba razlikovati tri vrste poslova osiguranja: (1) osiguranje zajedničkih delova zgrade; (2) osiguranje zgrade za štetu prčinjenu trećim licima; (3) osiguranje upravnika zgrade. Autor je u prvu vrstu poslova osiguranja uveo (1) osiguranje od požara, od udara groma, eksplozije, oluje, grada, pada letelice i izlivanja vode iz instalacija. Pored toga, u ovu vrstu poslova osiguranja autor je uvrstio osiguranje stakla od loma, uz preciziranje da se radi o osiguranju stakla na ulaznim vratima, o osiguranju staklenih pregrada u hodnicima, staklenim krovovima i dr. Isto tako, u ovu vrstu osiguranja svrstao je i osiguranje od loma mašine, s tim što je objasnio da u ovo osiguranje spadaju vodovodna i kanalizaciona mreža, zaštitni video-sistemi, elektrovodovi, liftovi i antene. Najzad, prvoj vrsti poslova osiguranja pripala bi i preostala osiguranja zajedničkih delova zgrade, u koje, po autoru, spadaju osiguranje od udara nepoznatog motornog vozila u zgradu i osiguranje zajedničkih delova zgrade od poplava i bujica kao elementarnih nepogoda. (2) Druga grupa poslova osiguranja obuhvatila bi osiguranje zgrade od štete prčinjene trećim licima. Suština ove grupe poslova osiguranja, po autoru, odnosila bi se na osiguranja od opasne stvari, uz preciziranje da štetu mogu prouzrokovati zajednički delovi zgrade ili uređaji u zgradi. (3) Treću grupu poslova osiguranja predstavljalo bi osiguranje upravnika zgrade. U vezi s tom grupom poslova osiguranja, autor je napomenuo da se u fazi izrade Nacrta ovog zakona diskutovalo samo o odgovornosti profesionalnog upravnika stambene zajednice, odnosno nije bilo predviđeno uvođenje obaveznog osiguranja. Tokom izrade Nacrta ovog zakona autor studije zalagao se za uvođenje obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti upravnika stambene zgrade.

2. Iz Zbornika studija, eseja i članaka za 2017. godinu

2.1. Članak prof. dr Nataše Petrović Tomić poneo je naslov **Zaštita potrošača usluga osiguranja putem odgovarajućeg međunarodnog privatnog prava u Evropskoj uniji**, sa podnaslovom **O ograničenoj autonomiji volje kod ugovora o osiguranju masovnih rizika koji se nalaze u EU**. U članku je iz ugla međunarodnog privatnog prava razmatran ugovor o osiguranju. U prva dva odeljka konstatovano je da u EU nije došlo do harmonizacije ugovornog prava osiguranja, tako da se najveći deo članka odnosi na primenu Uredbe br. 593/2008, poznate pod nazivom Uredba Rim I. Najpre je konstatovano da je ugovor o osiguranju izuzet iz opšteg ugovornog režima te uredbe, a zatim je iz te činjenice autorka članka izvela zaključak da se specifičnosti ugovora o osiguranju odražavaju i na međunarodno privatno pravo. Posebnu pažnju autorka je poklonila osiguranju od masovnih rizika, za koje je EU propisala posebne tačke vezivanja. U članku je konstatovano da je pravo EU usvojilo princip ograničene autonomije volje ugovornih strana pri izboru merodavnog prava za ugovor o osiguranju. U članku je ocenjeno da je usvajanje navedenog principa u pravu EU posledica tendencije da se zaštite potrošači i da se onemogućí izigravanje prinudnih propisa države u kojoj potrošač ima uobičajeno boravište. Autorka kritikuje parcelisanje međunarodnog privatnog prava prema ugovoru o osiguranju, ali predlaže da se uvede jedinstven kolizionopravni režim za masovne rizike, a za ostala osiguranja i reosiguranja da važi opšti kolizionopravni režim.

***

U oba zbornika objavljeno je ukupno 36 studija, eseja i članaka na 950 strana. Ovaj prikaz obuhvatio je samo neke od studija, eseja i članaka s temama iz prava osiguranja ili s temama bliskim osiguranju. Autori u oba godišta zbornika obrađivali su aktuelne teme na zavidnom naučno-stručnom i praktičnom nivou iz oblasti prava osiguranja i poslovnog prava. Prikazane studije, eseji i članci iz oba zbornika toplo se preporučuju pažnji angažovanih u delatnosti osiguranja.